

Beleidsnotitie Natuurbegraafplaats Rosenburgh

Inleiding

Het aantal begravingen op begraafplaats/gedenkpark Rosenburgh is dalende en daarmee ook de inkomsten voor de exploitatie van de begraafplaats. Nieuwe verdienmodellen zijn aan de orde om ook de toekomstige exploitatie betaalbaar te houden. Landelijk is er een toenemende belangstelling voor natuurgraven op natuurbegraafplaatsen en reguliere begraafplaatsen. Aangezien het deel van de beoogde uitbreiding van begraafplaats Rosenburgh niet meer noodzakelijk is en een aantal vakken op het bestaande deel van de begraafplaats vrijkomen door beëindiging van de grafrechten, bieden deze velden ruimte voor herinrichting tot natuurbegraafplaats.

Populariteit van natuurbegraven

Het aantal natuurbegraafplaatsen in Nederland is in de afgelopen tien jaar flink gestegen. Het aantal begravingen op natuurbegraafplaatsen is momenteel slechts 1%, maar het neemt snel toe. De term natuurbegraafplaats is in Nederland geen beschermde titel. Mede daarom is er regelmatig discussie over het aantal natuurbegraafplaatsen en welke begraafplaatsen die titel waardig zijn. Brana, de brancheorganisatie voor natuurbegraafplaatsen, erkent een 25-tal natuurbegraafplaatsen, waarbij verbetering van de natuurwaarden het belangrijkste doel is. Aanvullende selectiecriteria daarbij zijn dat de natuur beheerd wordt door gecertificeerde natuurbeheerders en de uitgiftetermijn eeuwigdurend is. Het betreft zowel bestaande bossen en natuurgebieden als nieuwe natuur na herinrichting van land met een andere bestemming, veelal een agrarische bestemming. In oppervlakte variëren ze van 1 ha tot meer dan 50 ha. De meeste natuurbegraafplaatsen liggen in het oosten en zuiden van het land. In West-Nederland is het aantal gering, mede door de sterke verstedelijking en de relatief hoge grondwaterstanden.

De website allenatuurbegraafplaatsen.nl, die een overzicht geeft van alle begraafplaatsen die zich natuurbegraafplaats noemen (zonder te voldoen aan alle criteria van BRANA), maakt melding van een 40-tal locaties die het predicaat natuurbegraafplaats krijgen, waarvan slechts twee in Zuid-Holland: Zomerlanden in Heinenoord en IJsselhof in Gouda (een kleine natuurbegraafplaats van minder dan 1 ha). Natuurbegraafplaats Rosenburgh wordt dan de derde natuurbegraafplaats in Zuid-Holland, maar sluit zich niet aan bij BRANA.

Daarnaast is het een trend dat ook veel reguliere begraafplaatsen onderhoudsvrije natuurgraven aanbieden op hun begraafplaatsen. Deze variëren van reeds gerealiseerde uitbreidingen die niet meer nodig zijn tot vrijgekomen velden na ruiming en kleinschalige overhoekjes ter grootte van een postzegel. Ondanks dat ook deze velden soms gepromoot worden als een natuurbegraafplaats is het in deze gevallen beter om te spreken van natuurlijk begraven op een reguliere begraafplaats. Het natuurgedeelte van begraafplaats Hofwijk in Rotterdam, een herinrichting van een deel van de reguliere begraafplaats, heeft grote overeenkomsten met natuurbegraafplaats Rosenburgh.

De belangrijkste motieven om te kiezen voor een natuurgraf zijn niet alleen de natuurlijke ligging, maar vooral de mogelijkheid om nabestaanden te ontzorgen middels een onderhoudsvrij graf, een langdurige uitgiftetermijn en eenmalige kosten, met omgerekend per jaar een relatief gunstig tarief. Ligging in een bestaand natuurgebied is daarbij niet van doorslaggevend belang.

Natuurlijk begraven op Hofwijk Rotterdam

De beoogde Natuurbegrafplaats Rosenburgh mag met recht een echte natuurbegrafplaats genoemd worden omdat aan de meeste criteria voldaan wordt. De oppervlakte is voldoende groot (meer dan 1 ha), de nadruk ligt op natuurontwikkeling en het versterken van biodiversiteit, de uitgiftetermijn is lang (100 jaar) en er komen strikte voorwaarden voor duurzaam begraven. De medewerkers worden bijgeschoold in ecologisch beheer en laten zich adviseren door deskundigen. Bij de promotie van Gedenkpark Rosenburgh wordt Natuurbegrafplaats Rosenburgh een apart handelsmerk binnen het totaalconcept van Gedenkpark Rosenburgh, net als de reguliere begrafplaats, de dierenbegrafplaats en de aula.

Ontwikkeling Natuurbegrafplaats Rosenburgh

De natuurbegrafplaats van Gedenkpark Rosenburgh krijgt een hoofdingang vanaf de rotonde voor de aula met een pad richting de huidige gedenkplaats voor geruimde graven. De huidige opgang nabij het theehuis wordt gesloten met beplanting om te voorkomen dat het een uitlaatplaats voor honden gaat worden. Via bosplantsoen en lagere beplanting wordt de natuurbegrafplaats duidelijk gescheiden van het reguliere deel dat een strakker en gecultiveerder aanzicht heeft. De ontwikkeling van de natuurbegrafplaats vindt plaats in 3 fasen: Fase 1 betreft een kleinschalige herinrichting van de geplande uitbreiding die reeds opgehoogd is, maar nog braak ligt. Het overgrote deel bestaat uit een kruidrijk grasland met bosplantsoen aan de randen. De randen krijgen een natuurlijkere vormgeving door golvende lijnen aan te brengen in het bosplantsoen, enerzijds door plaatselijke verwijdering van het plantsoen en anderzijds door het aanplanten van nieuwe gedenkbomen in de randen van het grasland. De padenstructuur wordt een gemaaid graspad in lemniscaatvorm. Achter in het veld, ter hoogte van vak T, krijgt het pad een aftakking richting de daar aanwezige asfaltweg. De huidige verzamelgraven worden geïntegreerd in de natuurbegrafplaats en de hagen verwijderd. Op die plek wordt een buitenaula gerealiseerd in een beschutte omgeving. De aanwezige zonnewijzers met naamplaatjes worden verplaatst naar een plaats nabij de kindergraven. Fase 2 betreft de herinrichting van vak T en het gedeelte tegenover vak T grenzend aan vak G. Het asfalt pad tussen het natuurdeel en vak U wordt verwijderd. In vak T worden vanaf nu geen graven meer uitgegeven en graven met verlopen grafrechten worden geruimd. Het deel langs de waterkant wordt opgehouden, zodat het uitzicht op het water en landschap aan de andere zijde van de oever onderdeel wordt van de natuurbeleving.

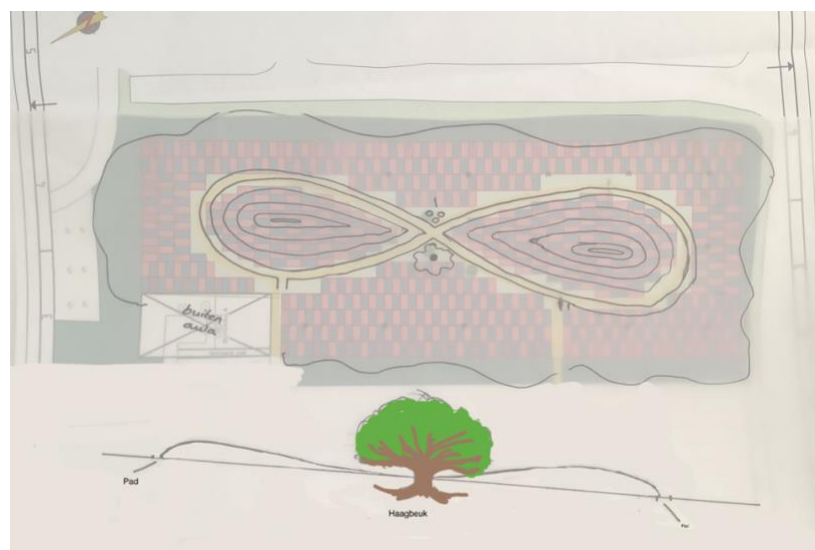
Fase 3 betreft de vakken S,C en B. In deze vakken worden geen nieuwe graven meer uitgegeven. Bijzettingen en verlengingen worden gerespecteerd, maar op termijn zullen deze vakken vrij komen voor herinrichting.

Nieuwe reguliere graven worden alleen nog maar uitgegeven in de vakken D, E, R en U. Een herindelings van genoemde vakken staat gepland voor najaar 2023. Vak F wordt heringericht tot een besloten kindertofje en vak G krijgt in de toekomst een nieuwe nog nader te bepalen bestemming.

Natuurontwikkeling

Aangezien natuurontwikkeling een belangrijk doel van de natuurbegraafplaats is worden maatregelen genomen om de natuurwaarden te versterken. In de buitenranden worden in het bosplantsoen reliëf verschillen aangebracht door met een kraan her en der gaten te graven en de vrijkomende grond op bulten ernaast te zetten. In de binnencirkel van de lemniscaat worden oplopende verhogingen aangebracht tot 150 cm hoogte.

Aan de zijde van het theehuis wordt een takkenril aangebracht, evenals kleine takkenrillen verspreid in het omringende bosplantsoen en ter afscheiding met vak G en T. Op enkele andere plaatsen worden korte stammen of blokken van gekapte bomen opgestapeld (deels voorzien met boorgaten, als voortplantingsplaats voor solitaire insecten). Dode bomen in het bosplantsoen blijven staan mits ze geen gevaar vormen voor publiek.

Aan de buitenzijde van de paden van de lemniscaat blijft de huidige vegetatie intact. In de 'ogen van de lemniscaat' wordt een bloemenmengsel ingezaaid met drachtplanten voor vlinders en andere insecten.

Verder worden vleermuiskasten, nestkasten voor vogels en insectenhôtels geplaatst.

Uitgifte natuurgraven

Natuurgraven worden uitgegeven als twee-diep particuliere graven waarin per graf twee overledenen begraven kunnen worden. Er kan gekozen worden uit drie soorten natuurgraven: Natuurgraven met een grasvegetatie, Boomgraven met een boom als gedenkteken en Bloemgraven (binnen de lemniscaat).

De grafuitgifte is voor één eeuw (100 jaar), waarbij het grafrecht onmiddellijk in gaat, maar niet onmiddellijk begraven hoeft te worden. Er kan dus vooraf gereserveerd worden.

Graven worden uitgegeven in blokken van 150 cm breed en minimaal 250 cm lang (afhankelijk van de ligging tot 300 cm), gemiddeld 4 m² per graf.

De uitgifte is op basis van vrije keuze, waardoor de graven voor het oog een ruimere oppervlakte hebben. In de eerste uitgifteronde wordt alleen in de twee buitenste rijen van het terrein begraven, Natuurgraven en Boomgraven, waarbij telkens een tussenruimte van 1 graf vrij blijft en Bloemgraven binnen de

lemniscaat. In uitgifteronde 2 worden de tussenliggende graven in de buitenste twee rijen uitgegeven, waarbij de graven van de vorige uitgifteronde waarschijnlijk al volledig zijn geïntegreerd in de natuur. In uitgifteronde 3 (en 4) volgen de binnenste rijen.

De graven worden ingemeten op een GIS-kaart en in het veld voorzien van een hardhouten paaltje dat op maaiveldhoogte wordt aangebracht en op de kopse zijde is voorzien van een uniek nummer. Als extra check kan het graf voorzien worden van een GPS-coördinaat. Grafnummer en naam van de rechthebbende worden geregistreerd in de begraafplaatsadministratie op het moment van uitgifte/reservering van een graf (zie bijlage 1).

In totaal biedt fase 1, de herinrichting van de uitbreiding, ruimte voor 608 graven, in de eerste uitgifteronde 130 Natuurgraven, 45 Boomgraven en 101 Bloemgraven, in de tweede uitgifteronde 170 Natuurgraven en in de 3^e uitgifteronde 162 suks Natuurgraven.

Bloemgraven

Natuurgraven

Eigen grafplek uitkiezen

Vanaf het startmoment van uitgifte, een nader te bepalen datum in najaar 2023 of per 1 januari 2024, kan een eigen grafplek uitgekozen worden voor graven die vallen binnen de eerste uitgifteronde. Rondleidingen worden ingepland waarbij een medewerker van de begraafplaats informatie geeft over natuurbegraven. Vervolgens kunnen belangstellende zich melden voor het samen met de beheerder uitkiezen van een plek die goed voelt, een eigen natuurgraf. De beheerder geeft de grafnummers/coördinaten van de reservering door aan de begraafplaatsadministratie voor vastlegging in de gravenadministratie en deze stuurt vervolgens een natuurgrafakte naar de rechthebbende waarop de exacte locatie is aangegeven en de voorwaarden zoals vermeld in de beheerverordening. Gelijktijdig wordt de factuur voor het grafrecht verstuurd.

Begravenis

Op het moment van begraven, zowel bij de eerste begravenis als de bijzetting, wordt het graf gelokaliseerd via het paaltje met nummer en/of de GPS-coördinaten en vervolgens met pikketten uitgezet. De toplaag/zode wordt voorzichtig opzijgelegd, zodat deze later weer teruggeplaatst kan worden. Vervolgens wordt het graf op diepte gebracht en wordt na de begravenis de grond en de zode weer teruggeplaatst. Bij het terugplaatsen wordt de grond stevig aangedrukt en wordt overtollige grond als een verhoging op het graf aangebracht, zodat na inzakking/inklinking geen gat ontstaat. De nabestaanden

krijgen een zakje met een bloemrijk grasmengsel of bloemmengsel om na de begrafenis uit te zaaien boven op de grafplek.

Eisen aan lijkomhulsels

Ter voorkoming van onnodige milieubelasting en schade aan de natuur zijn er strikte eisen ten aanzien van de lijkomhulsels. Deze worden uitgewerkt in de nadere regels van de beheerverordening. Voorgeschreven wordt om te voldoen aan de criteria van het GreenLeave keurmerk van een duurzame uitvaart. Belangrijkste suggesties zijn het gebruik van een linnen lijkwade in combinatie met een rieten mand of draagbaar, dan wel een (lage) kist van onbehandeld inheems hout zonder (of met afbreekbare) binnenbekleding. Niet toegestaan zijn grafgiften die milieubelastend zijn en binnen 1 jaar niet volledig biologisch afbreekbaar zijn.

Uitvaartceremonie

Een uitvaartdienst in passende stijl kan plaats vinden in de openluchtaula op het natuurgedeelte of in de bestaande binnenaula van Gedenkpark Rosenburgh. De buitenaula is een openlucht ruimte waarbij nabestaanden in een natuurlijke setting afscheid kunnen nemen van een dierbare. De kist wordt geplaatst op een afgevlakte liggende boomstam omringd door bankjes van boomstammen of blokken waarop de nabestaanden kunnen plaatsnemen. De houder van de begraafplaats zorgt voor zitkussens.

Overwogen kan worden om op palen een canvas zeil te spannen ter overkapping van de ruimte en ter bescherming tegen ongewenste weerinvloeden.

Toegestane grafbedekkingen

Er worden drie soorten grafbedekkingen toegestaan:

- Plaatsing van een onbehandelde boomschijf van inheems hout met een diameter van maximaal 50 cm. Een inscriptie naar keuze is toegestaan. De boomschijf kan tegen betaling door de houder van de begraafplaats geregeld worden.

- Een gedenkboom aan het hoofdeinde van het graf, voor zover de grafplek daarvoor in aanmerking komt. De boom wordt door de houder van de begraafplaats geleverd, waarbij de aanvrager zelf een keuze kan maken uit de aangeboden boomsoorten.
- Terugplaatsing van de zode zonder verdere grafbedekking, maar wel met de optie van het plaatsen van een gedenkplaatje met naam van de overledene op een algemene herdenkingszuil op een centrale plaats op de natuurbegraafplaats.

Grafgiften, waaronder bloemstukken en planten, zijn niet toegestaan en worden onmiddellijk verwijderd. Een uitzondering wordt gemaakt voor bloemstukken van biologische teelt die bij een begrafenis geplaatst kunnen worden voor een termijn van maximaal twee weken.

Gedenkbomen

Natuurgraven met gedenkbomen worden vooraf gemarkeerd op een (digitale) plattegrond. In de buitenrij naast het bosplantsoen komt elk 4^e graf ervoor in aanmerking, zodat de ruimte tussen de bomen minimaal 6 meter bedraagt. Gedenkbomen worden tweemaal per jaar door de houder van de begraafplaats geleverd, in het vroege voorjaar en in het najaar. Het planten van bomen in de zomer- en winterperiode geeft te veel risico's.

Boomsoorten en struiken waaruit gekozen kan worden zijn o.a. Wilde lijsterbes, Hazelaar, Es, Haagbeuk, Meidoorn, Fladderiep, Zachte berk, Wilde Appel en Boswilg (zie bijlage 2). Andere inheemse boomsoorten zijn in overleg mogelijk. Alle bomen krijgen gedurende de eerste jaren een lage boomsteun van kastanjehout.

De boom wordt geplant aan de kopse zijde van het graf, tot een meter buiten het begraafvlak, zodat een bijzetting mogelijk blijft.

De beheerder van de begraafplaats is voor een periode van dertig jaar verantwoordelijk voor het onderhoud en de controle op veiligheid. Bij sterfte gedurende de eerste vijf jaar na planten wordt op kosten van de begraafplaats een nieuwe boom geplant.

Beheer

De paden worden in het groeiseizoen wekelijks gemaaid of zo vaak als nodig, zodat er een duidelijk onderscheid is tussen looppad en begraafgedeelte. De graspaden zijn ongeveer 2 meter breed.

Het bloemrijke grasland wordt 1x per jaar gemaaid, indien nodig.

Het bosplantsoen wordt extensief beheerd waarbij ecologische processen zoveel mogelijk hun gang mogen gaan, mits de veiligheid van bezoekers niet in het geding is.

Natuururnenbegraafvak

Voor natuururnengraven wordt een apart deel ingericht aan de rechterzijde van de oprijlaan naar de aula, tussen de poort en vak A, grenzend aan het reguliere deel voor asbestemmingen. In het bosplantsoen wordt een kronkelend pad met houtsnippers aangelegd. Aan beide zijden van het pad worden urnengraven ingemeten en voorzien van een hardhouten paaltje met nummer op de kopse kant. Tevens worden ze op een kaart vastgelegd. Een extra check kan plaatsvinden via GPS-coördinaten. Er is ruimte voor een 100-tal urnengraven. Algemene natuururnengraven worden uitgegeven met afmetingen van 60 x 60 cm en voor een periode van 50 jaar. Per urnengraf mag 1 asbus geplaatst worden en als grafbedekking is uitsluitend een onbehandelde houten boomschijf van maximaal 40 cm diameter toegestaan of als alternatief een gedenkplaatje op een algemene herdenkingszuil.

Aanpassing Beheerverordening

De regelgeving ten aanzien van het nieuwe dienstenaanbod met betrekking tot natuurbegraven en het planten van gedenkbomen vraagt uitwerking in de beheerverordening. De aanpassingen worden meegenomen in de reeds geplande actualisering van de beheerverordening en nadere regels voor Gedenkpark Rosenburgh.

Tarieven

De grafrechten moeten voldaan worden op het moment van reserveren:

Natuurgraf voor twee overledenen	€ 8.000,- (€ 4.000 per overledene/100 jaar)
Bloemgraf voor twee overledenen	€ 9.000,- (€ 4.500 per overledene/100 jaar)
Boomgraf voor twee overledenen	€ 10.000,- (€ 5.000 per overledene/100 jaar)
Natuururnengraf voor 1 asbus	€ 2.500,-

Begraafkosten en plaatsingskosten voor een asbus worden in rekening gebracht na afloop van de begrafenis of na plaatsing:

Begraafkosten natuurgraf, per overledene	€ 900,-
Asbusplaatsing, per asbus	€ 400,-
Gebruik openluchtaula	€ 250,-
Boomschijf met inscriptie (maximaal 50 tekens)	€ 250,-
Gedenkplaatje voor op een algemene herdenkingszuil	€ 150,-

Voor begravingen en asbusplaatsingen tijdens buitengewone uren geldt een toeslag van 50%.

Promotie en publiciteit

De uitgifte van natuurgraven valt of staat met het effectief bereiken van de beoogde doelgroep, mensen die hun steentje willen bijdragen aan het behoud en versterken van natuurwaarden en biodiversiteit. Dit vraagt regelmatig activiteiten, zoals groeps- en individuele rondleidingen, en speciale herdenkingsbijeenkomsten, bijvoorbeeld in de vorm van een lichtjesavond met fakkels.

Van groot belang is een aparte website voor de begraafplaats en foldermateriaal om mee te geven, evenals een filmpje voor sociale media.

Het strekt aanbeveling om een meer jaren communicatieplan op te stellen.

Financiële begroting

De herinrichtingskosten zijn gering en worden geschat op € 50.000,-. Daarbij wordt er vanuit gegaan dat voor het opbrengen van grond voor de heuvels overtollige grond binnen de gemeente gebruikt wordt die kosteloos gestort wordt.

Jaarlijkse onderhoudskosten worden geschat op € 20.000,-.

De begraafkosten komen overeen met het begraaftarief dat vijfjaarlijks kostendekkend wordt vastgesteld.

De verwachte inkomsten van fase 1 (uitgiffteronde 1 t/m 3) zijn:

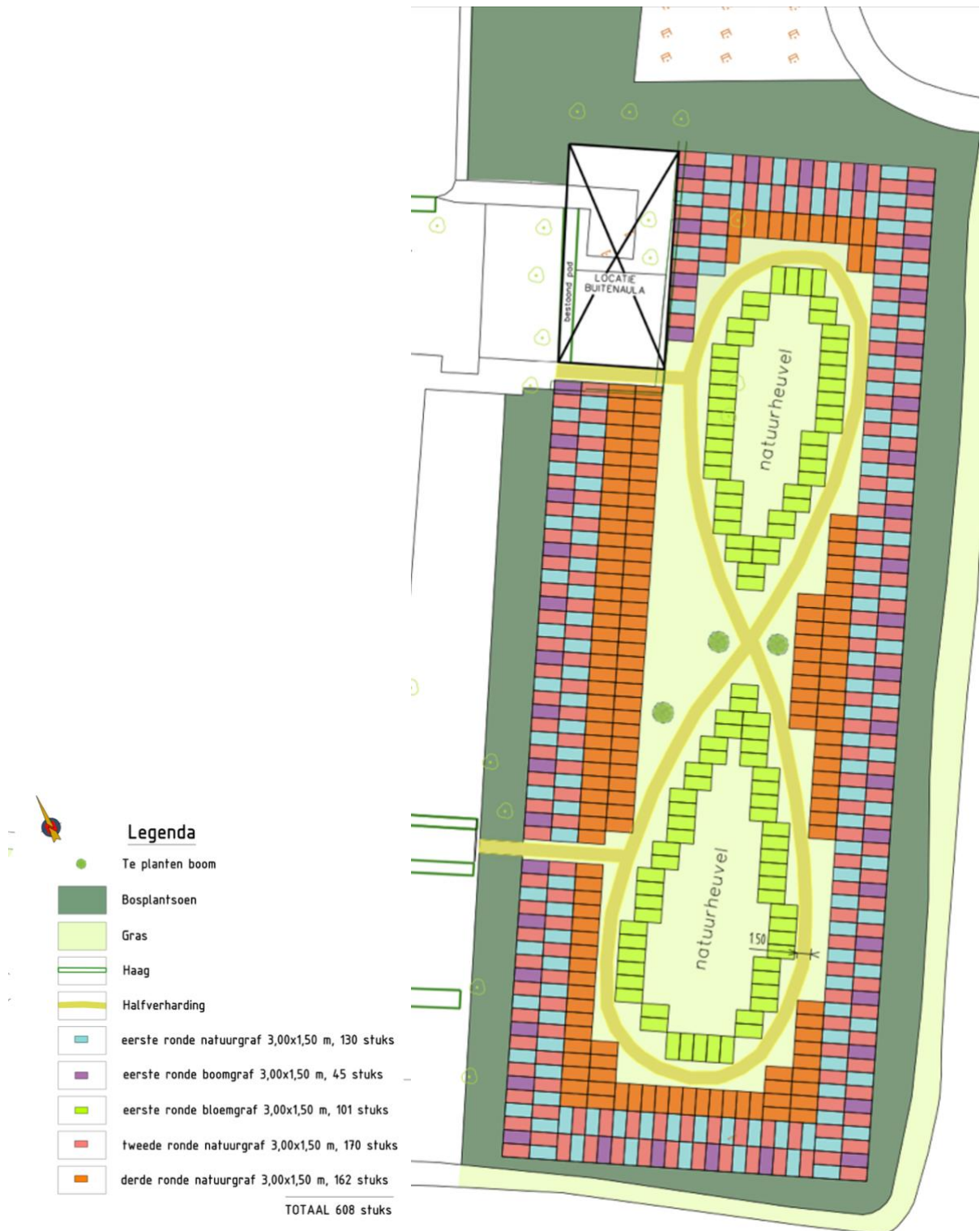
563 natuurgraven x € 8.000,-	€ 4.504.000,-
101 Bloemgraven x € 9.000,-	€ 909.000,-
45 boomgraven x € 10.000,-	€ 450.000,-
100 urnengraven x € 2.500,-	<u>€ 250.000,-</u>
Totaal	€ 6.113.000,-

Aangezien voorzien moet worden in 100 jaar onderhoud en de inkomsten eenmalig zijn is een voorziening noodzakelijk van minimaal € 2.000.000,-.

De verwachte overige inkomsten kunnen ook geïnvesteerd worden in nieuwe verdienmodellen, waaronder het moderniseren van de aula voor uitvaart en condoleancediensten, voor het aanbieden van opbaarmogelijkheden en voor resumeren als nieuwe vorm van lijkbezorging.

Bij voldoende belangstelling kunnen achtereenvolgens ook de vakken T, S, C en B heringericht worden voor natuurbegraven. Vak T (fase 2) is al grotendeels leeg en in de vakken S, C en B waar nu nog lopende rechten zijn wordt niet meer begraven).

Bijlage 1 Grafindeling

Bijlage 2 Gedenkbomen

Salix caprea, boswilg

Fraxinus excelsior, es

Sorbus aucuparia, wilde lijsterbes

Corylus avellana, hazelaar

Crataegus monogyna, eenstijlige meidoorn

Metasequoia glyptostroboides, watercipres

Betula pubescens, zachte berk

Ulmus laevis, fladderiep

Malus sylvestris, wilde appel

